

culo gehennæ, unde sit: « Tu autem eruisi animam meam, ut non periret; proiecti post tergum tuum omnia peccata mea, quia non inferum confitebitur tibi, neque mors laudabit te; non expectabunt qui descendunt in lacum veritatem tuam. » Et sane si de morte sola corporali hæc intelligerentur, valde exilia essent argumenta. Nam etsi mortui corporaliter, et in sepulcro jacentes non laudent Deum, tamen animæ eorum vivunt, et Deum laudant; et ipsa etiam corpora in sepulcro expectant veritatem Dei, id est fidelitatem Dei de promissa resurrectione. Soli illi sunt qui descendunt in lacum æternæ damnationis, qui non expectant veritatem Dei, neque Dei recordantur in bonum, neque laudant, aut unquam laudabunt: atque ita hunc locum Ezechie intelligit S. Hieronymus in Commentario Isaie, et alii Patres.

Vers. 6. 6. LABORAVI IN GEMITU MEO, LAVABO PER SINGULAS NOCTES LECTUM MEUM, LACRYMIS MEIS STRATUM MEUM RIGABO.

Quantum argumentum ducit Propheta a fructibus dignis penitentis. Nam, ut Apostolus dicit, I Cor. XI: « Si nos ipsos didicimus, non utique judicaremur, » id est, si nos ipsos damnaremus et puniremus, non damnaremur, nec puniremur a Domino. Parcit enim Deus iis, qui sibi non parcunt. Dicit igitur se non solum intelligere et detestari peccatum suum, sed etiam pro viribus punire et purgare. « Laboravi, inquit, in gemitu meo, » id est, tam ingenti fletu peccata mea deploravi, ut fatigatus sim, nec tamen adhuc cesso. Nam « lavabo per singulas noctes lectum meum, » id est, singulis noctibus vice somni et quietis, ubertim peccata delabo, et lacrymis stratum rigabo. Notanda est hoc loco abundantia et diuturnitas lacrymarum. Nam pro verbo *lavabo*, in Hebræo est, *אשח* *asche*, *natare faciam*, ut etiam vertit S. Hieronymus; et ipsum etiam Latinum *lavabo* non significat effusionem paucarum guttarum, sed tantam copiam, ut iis lectus lavari possit. Vox etiam *rigabo* insinuat ingentem copiam lacrymarum decurrentium instar rivuli. Illud autem, *per singulas noctes*, in Hebræo ambiguum est. Nam significare potest, per totam noctem, et sic vertit S. Hieronymus; potest etiam significare, in omni nocte, et sic acceperunt Septuaginta: utrumque mirabile est, et fortasse utrumque verum simul, id est, quod longo tempore singulis totis noctibus lacrymæ copiosissimas fuderit. In quo speculo intueri se debent, qui plurima et gravissima peccata committunt, et vix paucas lacrymæ guttas emittere valent, cum remissionem a Deo querunt.

Vers. 7. 7. TURBATUS EST A FURE OCLUS MEUS, INVETERAVI INTER OMNES INIMICOS MEOS.

Pertinent hæc ad effectum indicandum maxime illius profusionis lacrymarum. Nam in He-

bræo pro *turbatus est*, habetur *caligavit*, seu *corrosus est oculus meus*, ut sensus sit: oculus meus propter furorē et indignationem meam contra turpitudinem peccati, a fletu nimio corrosus caligavit, et turbatus est. Quod autem sequitur, *inveteravi*, in Hebræo refertur ad oculum, et est tertius persone, inveteravi: tamen quia non solum Septuaginta, sed etiam S. Hieronymus vertit in prima persona, inveteravi, sive consumptus sum, credibile est lectionem Hebraicam nonnihil ab eo tempore immutatam, ut in voce *התעבתי* *hatecha* desit unum *iod* in fine, et loco *ת*, debet esse *ת*, et legendum sit *התעבתי* *hatachti*, quæ mutatio facillime accedere potuit. Sensus igitur est: « Turbatus est a furore oculus meus, inveteravi inter omnes inimicos meos, » id est, quia inveteravi inter omnes inimicos meos; et clarius: oculus meus caligavit præ fletu ex indignatione, quam concepi ex eo, quod tam diu in peccatis hæserim, ut inveteraverim inter omnes inimicos meos, quasi dicat: Non possum non vehementer mihi ipsi indignari, quod nullum vitium adhuc perfecte vicerim, nullumque hostem animæ meæ debellaverim, sed consenserim inter omnes hostes meos. Vocat autem hostes, omnes, qui eum ad peccandum impulerunt, sive demones, sive homines, sive ipsa villa et habitus malos.

8. DISCEDITE A ME OMNES, QUI OPERAMINI INT- Vers. 8. QUI TATEM, QUONIAM EXAUDIVIT DOMINUS VOCEM FLETUS MEI.

Quia tam graviter ferebat se consensisse inter hostes, ideo prorumpit in hanc vocem: « Discedite a me, » id est, nolo amplius consortium vestrum, non acquiescam tentationibus vestris, fretus divino auxilio. « Quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei, » id est, quia Dominus misericordia motus ob lacrymas meas, non solum peccata dimisit, sed etiam virtutem auxilii resistendi vobis.

9. EXAUDIVIT DEUS DEPRECATIONEM MEAM, DOMINUS ORATIONEM MEAM SUSCEPIT. Vers. 9.

Explicat, quod dixerat, se exaudivit, et idem repetit bis, terve, ad significandum certitudinem exauditionis, et ut ipse sibi hoc modo animum adderet, ad resistendum tentationibus.

10. ERUBESCENT, ET CONTURBENTUR VEHEMENTER OMNES INIMICI MEI: CONVERTANTUR, ET ERUBESCENT VALDE VELOCITER. Vers. 10.

Concludit optans finem totalem bellorum spiritualium. « Erubescant, et conturbentur, » quia nihil profecerunt, sed in vanum laboraverunt; « convertantur » in locum suum, unde venerunt; « et erubescant, » id est, confusi discedant velocissime: quia nimirum nolo differre vite mutationem; sed ex hæc hora, et hoc momento aggredior viam Domini rectam et perfectam. Potest

etiam hæc conclusio esse oratio pro conversione eorum hominum, qui vel persequendo, vel alliciendo causa peccandi illi fuerunt. Optat enim, et orat, ut illi erubescant et conturbentur per veram cognitionem et detestationem peccati, et sic ipsi quoque ad Deum velociter convertantur. Potest denique esse imprecatio implenda in die iudicii. Tunc enim vere omnes impii, sive demones, sive homines, qui justos ad impatientiam, vel alia peccata inducere voluerunt, confundentur et erubescant, et convertentur ad agnitionem veritatis, sed inutiliter. Tunc enim dicent illud Sap. v: « Ergo erravimus a via veritatis, » etc. Erit autem id celeriter valde, quia dies Domini non tardat, etiamsi nobis nunc secus videatur.

PSALMUS VII.

V. v.—1. Psalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Chusi filii Jemini.

2. Domine Deus meus, in te speravi: salvum me fac ex omnibus persequentibus me, et libera me.

3. Nequando rapiat ut leo animam meam, dum non est qui redimat, neque qui salvum faciat.

4. Domine Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis:

5. Si reddidi retribuētibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis.

6. Persequatur inimicus animam meam, et comprehendat, et conculcet in terra vitam meam, et gloriam meam in pulverem deducat.

7. Exsurge, Domine, in ira tua: et exaltare in Enibus inimicorum meorum.

Et exsurge, Domine Deus meus, in precepto quod mandasti: 8. Et synagoga populorum circumdabit te.

Et propter hanc in altum regredere. 9. Dominus judicat populos.

Judica me, Domine, secundum justitiam meam, et secundum innocentiam meam super me.

10. Consumetur nequitia peccatorum, et diriges justum, scrutans corda et renes, Deus.

11. Justum adiutorium meum a Domino, qui salvos facit rectos corde.

12. Deus iudex justus, fortis et patiens, numquid irascitur per singulos dies?

13. Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit: arcum suum tetendit, et paravit illum.

Sed cum venerit, et repentinus venerit, tunc sentietur quam celeriter venerit. In Hebræo habetur: *Erubescant, et conturbentur vehementer*. Quæ vox, *vehementer*, non habetur hoc loco in nostris codicibus Græcis et Latinis, sed fuisse in editione Septuaginta interpretum, testatur S. Hieronymus in epist. ad *Suidam* et *Fretellam*. Sed si quis recte consideret, illa particula non deest in nostris codicibus, sed posita est paulo inferius. Nam ubi nos habemus, « convertantur, et erubescant valde velociter, » in Hebræo non habetur *valde*, sed solum *velociter*. Ex quo intelligimus non esse sensum: erubescant valde velociter, sed: erubescant valde, et erubescant velociter. Et hoc modo codices omnes concordēs erunt.

PSALMUS VII.

V. s. n.—Psalmus David, quem cecinit Domino super verbis Chus filii Jemini.

Domine Deus meus, in te speravi: salva me ab omnibus persequentibus me, et libera me.

Ne forte capiat ut leo animam meam, laceret, et non sit qui eruat.

Domine Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis:

Si reddidi retribuētibus mihi malum, et dimisi hostes meos vacuos:

Persequatur inimicus animam meam, et apprehendat, et conculcet in terra vitam meam, et gloriam meam in pulverem collocet. Semper.

Surge, Domine, in furore tuo, elevare indignans super hostes meos, et conurge ad me iudicio quod mandasti.

Et congregatio tribuum circumdet te, et pro hac in altum revertere.

Dominus judicabit populos: judica me, Domine, secundum justitiam meam, et secundum simplicitatem meam quæ est in me.

Consummetur malum iniquorum, et confirmetur justus, probator cordis et renum Deus justus.

Clypeus meus in Deo, qui salvat rectos corde.

Deus iudex justus et fortis, comminans tota die.

Non convertenti gladium suum acuet: arcum suum tetendit, et paravit illum.

14. Et in eo paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit.

15. Ecce parturit injustitiam : concepit dolorem, et peperit iniquitatem.

16. Lacum aperuit, et effodit eum : et incidit in foveam, quam fecit.

17. Convertetur dolor ejus in caput ejus : et in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.

18. Confitebor Domino secundum justitiam ejus, et psallam nomini Domini altissimi.

Et in ipso præparavit vasa mortis, sagittas suas ad comburendam operatus est.

Ecce parturit iniquitatem : concepto dolore peperit mendacium.

Lacum aperuit, et effodit eum : et incidit in interitum quem operatus est.

Revertetur dolor suus in caput ejus : et super verticem ejus iniquitas sua descendet.

Confitebor Domino secundum justitiam ejus : et cantabo nomini Domini altissimi.

Argumentum. — Inscriptio docet, composuisse Davidem hoc carmen propter Cuschum, Benjaminitam. Quisnam vero is fuerit, difficile est dictu, quam ejus nomen in Samuelis Regumque historia nusquam occurrat. Sunt autem multe ac varie interpretum de hoc nomine conjecturae, quarum potissimas breviter indicabimus. I. Atque primo quidem quum Cusch Hebraicum *Æthiopiae* nomen sit, haud pauci illud pro nomine gentis *Æthiopiae* habuerunt, totamque appellationem *Æthiopiae Benjaminita* nominis proprii viri cuiusdam periphrasin, seu circūlocutionem esse putarunt; sed conjunctum, iterum dissociatum. 1. Quidam, Chaldaeorum secuti, Saulem regem, Benjaminite ortum, putant inani, eique hoc *Æthiopiae* nomen inditum sive *צר' אֲרִיִּצְוֹנָי*, quod minime fuerit deformi aut nigro corpore, sed procero et pulchro; sive, quod ut *Æthiops* atro corpore, ita ille animo esset, sensu Horatiani illius : *Hic niger est, hunc tu, Romane, caeceto*, allusione simul facta in nomine *Cusch* ad *Kis*, quod nomen fuerit patris Saulis. Respicere autem hunc Psalmum ad illud tempus, quo Saulis, Davidem proditoris insimulans, vitæ ejus insidiaretur. Sed Venema recte, meo iudicio, Saulem ipsum hic intendi ideo potissimum dubitat, quod *calumniantis* magis, quam *persecutoris* persona Cuscho hic aptetur. 2. Aliis Cuschi nomine *Semei* videtur intelligendus, notus ille incultor, obtreclator et persecutor Davidis (1 Sam. xvi, 5), nomine dictus *Æthiops*, quod moribus et ingenio niger fuerit. Verum, ut taceam nullam facile cogitari posse rationem, cur *Semei* nomen Davides dissimularet, occurrunt in Psalmo ipso talia, quæ Absalonice persecutioni vix conveniant. II. Restat igitur, ut *Cush Benjaminita* accipiat pro nomine proprio ignoti alicujus viri, Saulis contribulis, qui atrocis in criminis invidiam adduxerat Davidem. — Strophe tres, vers. 2-6 : Defende me, o Jova, ab adversario meo, quem nullo modo provocavi. Vers. 7-10 : In publico tribunum conventa causam meam age. Vers. 11-18 : Spero fore, ut, si in consiliis suis perseverat adversarius, quod mihi paravit malum in ipsum recidat. In prima strophe querimonie sensus et vox maxime intenditur, in secunda paulatim sedatur animus eterne Dei justitie consideratione, in tertia fidenter et secure instantia sibi pericula vates intuetur.

1. Carmen querulum Davidis, quod cecinit Jovæ propter Cuschum Benjaminitam.
2. Jova, mi Deus, in te fiduciam pono, salva me ab omnibus insectatoribus meis et eripe me.
3. Ne dilaniet ut leo animam meam (me), diffringens, nemine liberante.
4. Jova, mi Deus, si id feci, si est pravitas in manibus meis;
5. Si rependi amico meo malum, et si mihi immerito adversantem spoliavi :
6. Persequatur hostis animam meam (me), et assequatur, Et proculcet ad terram vitam meam, et gloriam meam ad pulverem habitare faciat !
7. Surge, Jova, in ira tua, attolle te in furoribus hostium meorum, et expergiscere ad me, tu, qui jus præcipis.
8. Et cœtus nationum te circumstisistat, et super illo (cœtu) in altum te converte :
9. Jova judicat populos : judica me, Jova; secundum justitiam meam et innocentiam meam sit super me !

10. Desinat tandem pravitas improborum, et stabilis justum : tu enim exploras corda et renes, juste Deus.

11. Clypeus meus apud Deum est, qui servat rectos corde.

12. Deus est justus iudex, et Deus, qui irascatur omni die.

13. Si non reversus fuerit (resipiscat improbus), si gladium suum acuerit, arcum suum calcaverit (intenderit), et aptaverit eum,

14. Sibique paraverit arma mortifera, sagittas suas ardentibus fecerit :

15. Ecce enitetur inanitatem, et concepit ærumnam, et pariet mendacium.

16. Foveam fodit et excavavit eam, et cadit in hiatum quem facit.

17. Revertetur ærumna ejus in caput ipsius, et in verticem ipsius injuria ejus descendet.

18. Ego celebrabo Jovam secundum justitiam ejus, et canam nomen Jovæ altissimi.

NOTE.

Vers. 1. *Querulum* : ita Maurer; alii, *erraticum*, gall. *dithyrambe* : ita Ewaldus; Hengstenberg verit, error, aberratio (in sensu morali) Davidis, quam cecinit, pro canicum Davidis de errore, scil. hostium suorum. Cf. Habac. iii, 1; 1 Sam. xxvi, 21. Propter; non male Septuaginta, de verbis (calumniis : conf. vers. 4-6) *chuschi*. — Vers. 3. *Dilaniet*, in singulari, sive figura orationis distributive, sive quia Saul præcipuus hostis præcipue intendatur. — Vers. 4. *Id*, quod sequitur, ait Jarchi; alii, quod Saul suspicabatur, vel quod Saulis adulatores de ipso suggerebant. — Vers. 5. *Spoliavi*; Maurer, *excitavi*, scil. ad iram et pugnam; Ewaldus, Aben-Esram secutus, *eripui*, ut posterius hoc membrum parenthesi includatur, hoc sensu : Imo Saulem mihi injuste adversantem e periculis eripui, 1 Sam. xxiv. — Vers. 6. Apodosis. *Gloriam meam* : alii, *regiam dignitatem* accipiunt; alii rectius, *animam* (et vitam), qua nihil præstantius habet homo. Cf. Gen. xlix, 6; Ps. xvi, 9. — Vers. 7. *In furoribus*; Maurer; *furentibus adversariis meis*; Crelier, *inter furores*; Rosenmullerus, in sen. *contra furores*; Ewaldus ob parallelismum, *in furoribus* tuis contra hostes meos, seu *cum panis hostium*. Septuaginta, quos sequitur Vulgatus, confuderunt voces עֲבִירִים וְעָרִים. *Jus præcipis*, quod justam est fieri vis, da exemplum : ita Maurer; Ewaldus, *ordinans*, seu *constituens judicium* solemne. — Vers. 8. *Te converte*, judicis sedem eminentem occupa : ita Maurer. Mimis comode alii : absoluto judicio cœlos repetit. — Vers. 9. *Justitiam meam* in hac particulari causa, quod non fit contra Ps. cxxiii, 2. *Sit*, superveniat. Alii minus recte, *meam* quæ est in me. — Vers. 12. *Irascatur* adversus improbos : ita Maurer. Rosenmullerus post Aben-Esram membrum hoc cum versu seq. jungit hoc modo : ... *semper irascatur, Nisi resipiscat, qui ense suum acuit, Arcum tendit et aptat.* — Sed contra seipsum hic parat. — Vers. 13. *Aliis Deus* est subjectum verborum *acuit*, etc., usque ad finem vers. 14. Ewaldus : *Evidem gladium suum improbus rursus acuit, Arcum suum calcabit*, etc. At ecce enitetur, etc. *Calcaverit*, pede imposito intenderit. — Vers. 14. *Ardentes*, ardente materia præcinitas, incendiumque spargentes, quales Ammian. Marcellinus lib. XXIII *Rer. gestar.* cap. iv describit. — Vers. 15. *Enitetur* : עָרִים וְעָבִירִים. Metaphora *conspiciendi, parturienti et pariendi* pro animi proposito, moliminibus, conatu exsequendi, et denique effectu satis usitata et nota est. — Vers. 16. *Hiatus*, proprie locus depressus, de fossa venatoria capiendis leonibus non semel occurrit. — Vers. 17. *Ejus*, quam is mihi parat.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS VII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Psalmus David, quem cecinit Domino pro verbis Chusi filii Jemini.

In Hebræo non est, *Psalmus*, sed **שבעים** *sigala*, quod proprio *ignorantiam* significat; lamem quia Septuaginta et S. Hieronymus reddiderunt, *Psalmus*, dicendum erit eam vocem esse ambiguum, et significare non solum ignorantiam, sed etiam genus aliquid cantici. Quis item fuerit Chusi, non est adeo certum. S. Augustinus, et alii qui non norunt linguam Hebraicam, existimant esse Chusi Arachitem amicum David, qui (ut legitur II Reg. xvi) misit nuntium ad Davidem, eique significavit consilium Achitophel. Sed ille Chusi scribitur per litteram *Chet*, iste de quo in hoc Psalmo, per litteram *Cap*, neque constat an ille Chusi fuerit filius Jemini. Denique David in hoc Psalmo refellit calumniam ejusdem filii Jemini, ut patet ex illis verbis: « Si feci istud; » Chusi autem Arachites nullam calumniam dixit contra David. S. Hieronymus existimat titulum intelligendum esse de Saule, qui vocatur Chusi, id est, *Ethiops*, ob nigredinem morum, et erat de tribu Benjamin, seu (quod est idem) filius Jemini, ut patet ex lib. I Reg. cap. xx. Saul enim, lib. I Reg. cap. xxii, dixit eorum omnibus servis suis: « Non est qui vicem meam doleat, eo quod suscitaverit filius meus servum meum adversus me insidiantem mihi usque hodie. » Hanc igitur calumniam refutat David in hoc Psalmo juxta opinionem S. Hieronymi. Sed potest etiam aequè probabiliter dici, Chus hoc loco esse Semei, qui erat etiam filius Jemini, et maledixit Davidi, cum fugeret persecutionem Absalonis, et ait: « Egredere, vir sanguinum, et vir Belli, reddidit tibi Dominus universum sanguinem domus Saul, quoniam invasisti regnum pro eo, » II Reg. xvi. Oh hanc calumniam pessimam et falsissimam videtur hunc Psalmum composuisse, orans Deum, ut defendat innocentiam et justitiam suam, et ideo vocatur *Psalmus ignorantia David*, quia vere ignorabat se mala illa fecisse, de quibus accusabatur a Saule, sive a Semei. Ideo etiam dicit in principio Psalmi: « Domine Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis, » etc. Videtur igitur Psalmus scriptus esse tempore persecutionis Absalon, ob verba maledictionis Semei, vel tempore persecutionis Saul, ob verba supradicta. Prophetice autem David gerit personam Christi, et ejusdemque justiciam sustinentis.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. **4. DOMINE DEUS MEUS, IN TE SPERAVI, SALVUM ME FAC EX OMNIBUS PERSEQUENTIBUS ME, ET LIBERA ME.**

« In te, inquit, speravi, » quia pene omnes deseruerunt me, ita ut etiam filius meus Absalon, vel socer meus Saul, querant me occidere: non habeo cui fidam, nisi te Deum meum. « Salvum me fac ex omnibus persecuentibus me. » Multi enim eum persequerantur, alii consilio, alii maledictione, alii bello et armis.

Vers. 2. **2. NE QUANDO RAPIAT UT LEO ANIMAM MEAM, DUM NON EST QUI REDIMAT, NEQUE QUI SALVUM FACIAT.**

Respicit ad principem persecutionis: ne forte, inquit, Saul, aut Absalon rapiat animam meam, id est vitam meam, ut leo solet absque ulla misericordia interficere animalia cetera. « Dum non est qui redimat, neque qui salvum faciat, » id est, dum tu non redimis, neque salvas. Sciebat enim David omnem industriam humanam sine Deo esse vanam. Utitur Scriptura voce *redemptio* nis pro quantumque liberatione, etiam non fiat propriè pro solutionem pretii. Sicut enim dicitur Deus vendere, quos alienat quodammodo a sua misericordia, et tradit ministris suæ justitiæ puniendos: ita dicitur Deus redimere, quos iterum a ministris justitiæ erutos misericorditer liberat.

Deus
vendere
et redi-
mere
quodammodo
dicitur?

In Hebræo habetur paulo aliter, videlicet: Ne forte rapiat ut leo animam meam, lacerans, et non sit salvans; sed in sententia non est varietas.

3. DOMINE DEUS MEUS, SI FECI ISTUD, SI EST VERUS INIQUITAS IN MANIBUS MEIS.

4. SI REDDIDI RETRIBUENTIBUS MIHI MALA, DE- CIDAM MERITO AB INIMICIS MEIS INANIS.

Reddit causam, cur petierit liberari a Deo, quia videlicet Deus novit innocentiam ejus, et sic refellit calumniam Saulis et Semei de insidiis in Saulem, et de invasione regni; nec solum dicit se non reddidisse malum pro bono, neque malum pro malo, sed reddidisse bonum pro malo. Primo igitur dicit se non reddidisse malum pro bono: « Si feci, inquit, istud, » id est, si insidiatus sum regi, vel si invasi regnum fraude aliqua, aut vi; « si est iniquitas in manibus meis, » id est, si operatus sum iniquitatem reddens malum pro bono, id est, cum receperim a Saule honorem magnum, ut esset gener ejus, et tribunus super mille viros, si reddidi pro his beneficiis malum insidiarum, ut ipse dicit. Adhuc se non reddidisse malum pro malo: « Si reddidi retribuētibus mihi mala, » id est, cum Saul, sive Semei retribuierit mihi multa mala pro beneficiis a me acceptis, ita ut me occidere volerint, si reddidi eis vicem, procurando eorum mortem,

et non potius abstinerim semper a neci ipsorum, cum facile et impune inferre eam possem. « Decidam merito ab inimicis meis inanis, » id est, si non sunt falsæ eorum calumnie, non recuso cadere in prælio penitus inanis, id est sine ulla gloria militari, nullo damno hostibus illato, et maximo accepto. In Hebræo legitur hoc modo: *Si reddidi retribuētibus mihi malum, et dimisi hostes meos vacuos; sed vox dimisi potest significare etiam recedam, seu discedam, et tunc efficitur sententia quam reddiderunt Septuaginta. Idem enim esse recedam ab inimicis inanis. Si autem legamus cum S. Hieronymo: Et dimisi hostes meos vacuos, tunc sensus erit, se reddidisse bona pro malis, ac si dicat: Si dimisi hostes meos non affectos a me aliquo insigni beneficio, eveniat mihi hoc, aut illud malum.*

Vers. 5. **5. PERSEQUATUR INIMICUS ANIMAM MEAM, ET COMPREHENDAT, ET CONSULET IN TERRA VITAM MEAM, ET GLORIAM MEAM IN PULVEREM DEDUCAT.**

Hæc sunt mala que sibi ipse imprecat, si sunt veræ calumnie Saulis, aut Semei. Semper autem crescit oratio. *Primo*, inquit, « persequatur inimicus animam meam, » id est, conetur me occidere. *Secundo*, « comprehendat, » id est, non possim effugere manus ejus, quin capiat me ad interficiendum. *Tertio*, « consulat in terra vitam meam, » ignominiose destruat vitam meam, quomodo destruantur, que pedibus minutatim atteruntur. *Quarto*, « gloriam meam in pulverem deducat, » id est, post mortem detrahatur gloria mea de loco sublimi in quo nunc est, usque ad pulverem, ita ut memoria mea cum infamia et opprobrio vivat inter homines. *Quinto*, additur in Hebræo, *Sela*, id est *semper infamis maneat*.

Vers. 6. **6. EXURGE, DOMINE, IN IRA TUA, ET EXALTARE IN FINIBUS INIMICORUM TUORUM.**

Demonstrata innocentia sua petit a Deo justam defensionem. Et quia Deus per metaphoram dicitur dormire, cum non adjuvat; surgere a somno, quando incipit adjuvare, juxta illud *Psalm. XLIII*: « Surge, quare obdormis, Domine? » ideo nunc dicit: « Surge, in ira tua, » id est, irascere inimicis meis, eosque repelle, ac terre, ne mihi noceant. Illud autem: « Et exaltare in finibus inimicorum tuorum, » idem fere significat; est enim sensus: Appare sublimis in finibus inimicorum, ut omnes te videant, id est, ut omnes præsentiam tuam sentiant. Parum autem refert, quod in Hebræo habetur, *inimicorum tuorum*; in Græco et Latino, *inimicorum tuorum*. Idem enim inimici erant Davidis et Dei.

Vers. 7. **7. ET EXURGE, DOMINE DEUS MEUS, IN PRÆCEPTO QUOD MANDASTI, ET SYNAGOGA POPULORUM CIRCUMDABIT TE.**

Petierat simpliciter auxilium Dei contra inimicos; nunc addit rationem cur deceat Deum hoc

facere. Et ratio est, quia Deus præcipit iudicibus terræ, ut liberent innocentes de manibus opprimentium. Ex quo sequitur, ut ipsum quoque id facere deceat, qui est iudex supremus super omnes iudices. « Exurge, inquit, in præcepto quod mandasti, » id est juxta præceptum quod mandasti. In Hebræo habetur: *Judicio quod mandasti*, et idem est sensus, nimirum, juxta iudicium quod fieri præcepisti. Porro in Hebræo habetur: *Exurge ad me*, pro eo quod nos habemus: *Exurge, Domine, Deus meus*. Sed facile apparet unde nata sit diversitas interpretationis: nam vox Hebræa potest legi, *יָאֵל* *eli*, ac sic legerunt Septuaginta, et recte verterunt, *Deus meus*; potest etiam legi, *אֵל* *elai*, et sic legerunt, qui addiderunt puncta, et S. Hieronymus; et ideo reddidit S. Hieronymus, et sic reddunt omnes qui recipiunt puncta. Sed, ut sæpe dixi, in ejusmodi varietatibus, magna debet esse auctoritas Septuaginta virorum. « Et Synagoga populorum circumdabit te, » id est, ex hac demonstratione præsentiae tue in cohærentibus inimicis meis, et in defensione mea, fiet ut multi alii cognoscat te, et confiteantur tibi, teque laudent, et sic circumdabunt te, quia ubi sunt aliqui congregati in nomine tuo, ibi tu es in medio eorum.

8. ET PROPTER HANC IN ALTUM REGREDEAR, DOMINUS JUDICAT POPULOS.

Quia dixerat: « Synagoga populorum circumdabit te, » ideo nunc adjungit: « Et propter hanc in altum regredere, » id est, sicut propter me exaltatus es in finibus inimicorum meorum, terrenis eos ex justitiæ tue solio: ita propter synagogam populorum laudantium te, quodcumque opus erit, in altum solium justitiæ iterum ascende, et appare conspicuus in finibus inimicorum ejus. Quod sequitur: « Dominus judicat populos, » in Hebræo conjungitur cum versiculo sequenti, et vere cum illo optime cohæret; sed optime etiam cohæret cum versiculo præsentis, ut distinxerunt Septuaginta Interpretes. Est enim redditio rationis, quasi dicat Propheta: Domine, pro synagoga populorum tibi adhaerentium ascende in solium iudicis adversus hostes eorum, quia Dominus judicat populos, id est, quia Domini supremi, qualis tu es, proprium est iudicare populos. Neque refert si legamus *judicat* cum Gressis, vel *judicabit* cum Hebræis, quia idem est sensus, nimirum, ad Dominum pertinet iudicare populos.

9. JUDICA ME, DOMINE, SECUNDUM JUSTITIAM MEAM, ET SECUNDUM INNOCIENTIAM MEAM SUPER ME.

Hæc est conclusio totius superioris præcationis. Quia enim conscius sibi erat falsam esse calumniam Saulis, sive Semei, et conscientie sue testem habebat Deum; rogat ipsum Deum supremum iudicem, ut judicet causam suam juxta

justitiam suam, et innocentiam, quae est super se: et det unicuique prout meretur.

VERS. 10. 10. CONSUMETUR NEQUITIA PECCATORUM, ET DIRIGES JUSTUM, SCRUTANS CORDA ET RENES DEUS.

Hec est quasi pars altera Psalmi, in qua docet Propheta eos, qui male agunt, adversus se ipsos agere, ac per hoc hortatur omnes, ut convertantur ab iniquitate ad justitiam. Ait igitur: « Consumetur nequitia peccatorum, » id est perficiatur, ad summum perveniat nequitia peccatorum, tamen justo non nocbit, non enim inflectet ad dexteram, vel sinistram; quia tu « dirigis justum, » id est, per tuam providentiam aderis justo, ne declinet ad dexteram, vel ad sinistram. Tu, inquam, hoc facies, qui solus nosti qui sint vere justii, cum scruteris corda, id est cogitationes, et renes, id est desideria. In Hebraeo habetur verbum futuri temporis, וְיִגְמַר יְיָ יְיָ, id est *consumetur, sive consummabitur*; sed Septuaginta Interpretes legerunt sine littera 'iod', quae minutissima est, et potest postea esse addita: sensus tamen in idem recidit. Si enim legas: *Consumetur nequitia*, sensus erit: Nequitia peccatorum crescet usque ad summum, et tota consumetur in vexatione justorum, nec tamen eos dejiciet, neque inflectet, quia Deus eos dirigit et stabiliet: utrumque enim significat vox Hebraea תְּכַוֵּן *theconen*.

VERS. 11. 11. JUSTUM ADJUTORIUM MEUM A DOMINO, QUI SALVOS FACIT RECTOS CORDE.

Ex universali sententia colligit in particulari, se merito sperare adjutorium Domini. « Justum, inquit, adjutorium meum a Deo veniet, » quia justum est ut Deus justos adjuvet, quoniam ejus proprium est salvos facere rectos corde, id est eos qui vere sunt justii coram Deo, qui scrutatur corda. In Hebraeo conjungitur prima vox hujus versiculi cum versu superiore, *scrutans corda et renes Deus justus*; et deinde incipit novus versus: *Adjutorium meum a Domino*. Res non est magni momenti, et in rebus dubiis preferenda videtur auctoritas Septuaginta virorum, et Vulgatae nostrae editionis.

VERS. 12. 12. DEUS JUDEX JUSTUS, FORTIS, ET PATIENS; NUMQUID IRASCITUR PER SINGULOS DIES?

In hoc versiculo videntur dissidere codices Hebraei, Graeci et Latini. Nam ex Hebraeo vertit S. Hieronymus, *Deus judex justus, et fortis, comminans tota die*. Ex Graeco reddit S. Augustinus, *Deus judex justus, et fortis, et patiens, non iram adducens tota die*. Videntur autem plane contraria, *comminans*, sive *irascens*, sive *irascens omni die*. Codex autem Latinus per interrogationem habet, *numquid irascitur per singulos dies?* sed facilis est concordia. Nam vox Hebraea si legatur וְיִרָא, ut legit S. Hieronymus, et ut nunc legitur secundum puncta Rabinorum, significat *for-*

tem: si autem legatur וְיִרָא, ut potest legi cum aliis punctis, et ut legerunt Septuaginta Interpretes, significat *non*. Et hanc lectionem veriorum existimamus; et sic concordat Graecus codex cum Hebraeo: uterque enim habet, *non irascitur*, sive *non comminatur*. Illud autem *fortis*, quod est in Graeco, non est interpretatio vocis Hebraica וְיִרָא, sed est nomen superadditum a Septuaginta explicandi gratia, sicut etiam *patiens*: nam in Hebraeo ad verbum habetur: *Deus judex justus non comminans, sive non irascens omni die, sive tota die*. Latinus autem Interpres secutus Graecam lectionem reddidit sensum, non verba, cum per interrogationem posuit, *numquid irascitur per singulos dies?* idem enim est, non irascitur, et numquid irascitur? Sententia igitur hujus versiculi est, Deum judicem justum, qui simul est fortis et patiens, non semper comminari, vel irasci, sed aliquando reipsa effundere iram suam gravissime puniendo; id quod dicitur adversus eos, qui videntes Deum saepe minari multa mala peccatoribus, et tamen differre executionem, contemnunt minas Dei. Hunc autem sensum esse hujus versiculi colligitur ex sequenti.

13. NISI CONVERSI FUERITIS, GLADIUM SUUM VIBRABIT: ARGUM SUUM TENDIT, ET PARAVIT ILLUM.

Probat Propheta Deum non semper irasci, vel minari, sed aliquando effundere iram, et inferre mala quae comminabatur: « Nisi conversi, inquit, fueritis, gladium suum vibrabit » (sic enim legendum est, non *vibrabit*), id est, gladium agitabit cedendo, atque ita splendere eum faciet. Nec solum gladio percussit, sed etiam arcu: jam enim arcum tendit et paravit. Utitur autem similitudine gladii et sagittarum, ut significet Deum ferire tam prope, quam longe. Quando causa mali nobis illati proxima est et manifesta, tunc Deus ferit cominus. Quando causa mali remota et occulta est, tunc videtur Deus eminus jaculari sagittas suas.

14. ET IN EO PARAVIT VASA MORTIS, SAGITTAS SUAS ARDENTIBUS EFFECIT.

No putaremus sagittas Dei facile posse repelli, aut vitari, addit Propheta eas sagittas esse « vasa mortis, » id est instrumenta mortifera, et sagittas effectas sive fabricatas ardentibus, id est ex ardentibus materia, ut sint tela ignita, quae velocissime et summa vi penetrant omnia. Porro nomen *vasis* passim accipitur in Scripturis pro instrumento, ut *Psalm. LXX*: « In vasis Psalmi; » *Isaiae XXII*: « Vasa musicorum; » *Jeremiae I*: « Vasa irae, » et cap. *II*: « Vasa belli. »

15. ECCE PARTURIT INJUSTITIAM, CONCEPIT DOLORUM, ET PEPERIT INIQUITATEM.

Tribus sequentibus versiculis ostendit Propheta sagittas Dei, ut vere ignitas, velocissime et summa vi ferri, ut vitari non possit. Nam illa ipsa

actione, Dei providentia sic disponente, quae peccatores nocere parant justis, seipsos occidunt. Hec enim est mira Dei animadversio in peccatores, cum facit ut omnes eorum machinationes in ipsos convertantur. « Ecce, inquit, peccator concepit dolorem, et peperit iniquitatem, » et foveam aperuit, ac profunde fodit, ut justum, vel aperte, vel clam opprimeret; sed Deo sic operante, cecidit ipse peccator in suam foveam, et dolor quem conceperat, et iniquitas quam pepererat, in caput ejus reciderunt. Sed singula explicemus: « Ecce parturit injustitiam, » peccator videlicet, injustum aliquid opus adversus justum effecit. Porro hoc loco, *parturit* non est aliquid diversum a voce *peperit*, sed omnino idem; explicat enim statim clarius, quo semine parturierit, sive pepererit. « Concepit, inquit, dolorem, et peperit iniquitatem. » Concipitur enim semen, et paritur fetus. Conceptio doloris est conceptio invidiae, sive odii in proximum, quae sunt semina malorum; et recte conceptio invidiae, vel odii, dicitur conceptio doloris, quia invidia et odium torquent et dirumpunt animum invidentis, et odio habentis. Ex hoc malo semine conceptio paritur opus iniquum, ut caedes, rapina, detractio, falsum testimonium, et similia. Quamvis autem videantur nonnullis tria distincta: *Parturit injustitiam, concepit dolorem, peperit iniquitatem*, et vere parturitur sit quid medium inter conceptum et partum, tamen dixi non esse hoc loco, nisi duo, tum quia duo sola respondent paulo infra cum dicitur: « Convertetur dolor ejus, » et in verticem ipsius iniquitas ejus descendet; tum quia si *parturit* hoc loco ponetur pro parturitione distincta a partu, ponetur post verbum *concepit*, non ante illud. Igitur *parturit injustitiam* dictum est in summa et breviter; deinde explicatum est per illa, *concepit dolorem, et peperit iniquitatem*.

VERS. 16. 16. LACUM APERUIT, ET EFFODIT EUM, ET INCIDIT IN FOVEAM QUAM FECIT.

Dixerat peccatorem peperisse iniquitatem con-

PSALMUS VIII.

V. v. — *In finem pro torcularibus, Psalmus David.*

2. Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra! Quoniam elevata est magnificentia tua super caelos.

3. Ex ore infantium et lactentium perfectisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas inimicum et altorem.

4. Quoniam videbo caelos tuos, opera digitorum tuorum: lunam et stellas quae tu fundasti.

V. s. h. — *Victori pro torcularibus, Psalmus David.*

Domine Dominator noster, quam grande est nomen tuum in universa terra! qui posuisti gloriam tuam super caelos.

Ex ore infantium et lactentium perfectisti laudem propter adversarios tuos, ut quiescat inimicus et ultor.

Videbo enim caelos tuos opera digitorum tuorum, lunam et stellas quae fundasti.

17. CONVERTETUR DOLOR EJUS IN CAPUT EJUS, ET IN VERTICEM IPSIUS INIQUITAS EJUS DESCENDET.

Non solum mala occulta, ut apertio foveae, sed etiam manifesta, ut odium, sive invidia concepta, quae multis signis prodit exterius; et ipsa mala ex odio et invidia profecta, ut caedes et rapinae, et similia, in auctorem, Deo sic disponente, recidunt. Exemplo sunt Saul et David, Christus et Judaei, martyres et persecutores.

18. CONFITEBOR DOMINO SECUNDUM JUSTITIAM EJUS, ET PSALLAM NOMINI DOMINI ALTISSIMI.

Concludit Psalmum cum laude Dei: « Confitebor Domino, » id est laudabo Dominum. Sic enim passim accipitur in Scripturis confessio pro laude, quia videlicet, qui laudat confitetur eum, quem laudat, dignum esse laude; « secundum justitiam ejus, » id est, laudabo, prout meretur ejus justitia, quae tam admirandis modis liberat justos, punit injustos. « Et psallam nomini Domini altissimi; » idem significat aliis verbis: Hymnum dicam Domino altissimo, id est supremo judici, qui sedet in altissimo solio super omnes alios judices.

5. Quid est homo, quod memor es ejus? aut filius hominis, quoniam visitas eum?

6. Minuisti eum paulo minus ab angelis, gloria et honore coronasti eum;

7. Et constituisti eum super opera manuum tuarum.

8. Omnia subiecisti sub pedibus ejus, oves et boves universas: insuper et pecora campi.

9. Voltures colli et pisces maris, qui perambulavit semitas maris.

10. Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra!

Argumentum. — Sunt qui nocturnum hunc Psalmum, sive noctu factum a Davide suspicentur, ex mentione lune et stellarum in vers. 3, solis mentione omisa, ut qui celum spectans, in has pietatis commentationes excurrerit. Conject Estius, « probabile, Davidem coenasse hunc Psalmum, quum adhuc parvulus pascibat oves patris sui, idque noctu, ut illi *Luc. II, 13-14*; ideoque non *solis*, sed *lunae* et *stellarum* meminit. Huc facit, quod inter creaturas primo ponit *oves*, quarum scilicet cura ipsi commissa erat. » Omnis vero haec questio ejusmodi esse videtur, de qua nil quidquam certi possit definiti, neque, ad carminis intelligentiam quid conferat, facile perspicitur. Celebrat vates Dei magnificentiam, quae in caelis, quae in terris elucet, vers. 2-3; maxime vero ejus benignitatem et *φιλανθρωπίαν*, qua hominem tam nobilem creaturam esse voluit, ut sibi ipsi similis sit, et praesens atque imperet reliquis, vers. 4-10. Dum autem *hominem* tanta dignitate a Deo ornatum canit vates, respicit etiam Christum, *primogenitum ex multis fratribus*, in quo natura humana integra permansit. Cf. *I Cor. xv, 28*; *Hebr. II, 6*; *Matth. xxi, 46*. Strophae duae.

1. Praetoriori, ad modum instrumenti Githith, carmen Davidis.
2. Jova, Domine noster, quam illustre est nomen tuum in universa terra, tu, qui posuisti gloriam tuam super caelos!
3. Ex ore puerulorum et lactentium fundasti laudem, propter adversarios tuos, ad compescendum hostem et refractarium.
4. Quando video caelos tuos, digitorum tuorum opus, lunam et stellas quas formasti, dico:
5. Quid est homo, quod memor es ejus; et filius hominis, quod prospicis eum?
6. Et paulo minorem eum Deo facis, et honore ac dignitate eum coronas.
7. Dominari facis eum in opera manuum tuarum, omnia posuisti sub pedibus ejus,
8. Pecus (ovillum et caprinum) et boves, omnia, atque etiam bestias agri (feras),
9. Aves caelorum et pisces maris, quidquid transit semitas marium.
10. Jova, Domine noster, quam illustre est nomen tuum in universa terra!

NOTÆ.

1. Vers. 1. Hengstenberg censet *Githith* nomen esse feminin. *גִּיְתִיּוֹת*, *Githæus*, denotans sive instrumentum, sive tonum vel modum ex urbe Geth allatum, eodem prorsus modo quo Greci numeros et instrumenta *Lydia*, *Phrygia*, etc., habebant, ut Gall. *vertas*, *sur la Gythienne*. Maurero vocabulum *Githith* novae

ad *Gath* urbem, neque ad *גִּיְתִיּוֹת* eorumque communem radicem *גִּיְתִיּוֹת*, sed potius ad *gath* infinitivum ex *negeth*, et illi plane congruum verbi *nagan*, *fidibus canere*, referendum videtur, hoc sensu: Fidibus canendum ad modum instrumenti *Githith* dicti. — Vers. 2. *Posuisti*, i. e. qui tuam ipsius gloriam in caelis ornandis posuisti; *thenah*, infinit. *kal* constructum verbi *nathan* feminine desinens, pro *theneth*, contract. *theth*: ita Hengstenberg. Maurer, *quae edidit gloriam tuam ad caelos*, quae laudibus te ad caelum effert; *thenah* defective scriptum pro *nathan*. Ewaldus, *cujus gloria super caelos se extendit*, effert; *thenah* pro *thanah* est verbum in perf., *trahit*, ut Septuaginta verterunt a rad. *נָתַן*, *se se extendit*, quae alias in bibliis non occurrit, licet in lingua Arab. frequens. — Vers. 3. *Pueruli*, jam grandisculi, qui incipiunt ratione uti, et ludere in platea, *Jerem. vi, 11*; *lactentes*, infantes usque ad tertium annum. *Laudem*, gloriae tuae quasi aedificium: imago non inelegans poetisque Arabibus satis usitata. Alii, *robur*. Quis sit sensus? Rosenmullerus: Ex ore infantium, qui etsi nondum loqui aut fari possunt, ipsi nihilominus multa ac magna beneficia tua praedicant, quippe quos fores, nutris, atque ut crescant facis. Creder: Vel ex iis quas balbutiente ore parvuli edunt vocibus, dum universi pulchritudinem conspiciunt, gloria Deo datur, confundunturque athei. *Adversarios tuos*, atheos confundendos, qui statim *hostes* Dei et *refractarii*, i. e. insolenter se gerentes, vocantur. — Vers. 4. *Digitorum*. Non videtur arguendum in hoc tropo, quod quidam faciunt, qui ex hoc nomine eliciunt, caelum summa facilitate esse a Deo creatum, aut valde artificiose; conditum et quasi *acu pictum*. Nulla hic fit solis mentio, sed subintelligitur in priori commatis membro; nec magis id mireris, quam quod in celebri illa tempestatis descriptione *Eneid. I, 83*, inter ventos omisus fuerit Aquilo, qui tamen partes debere praecipue tribui, quippe quo Aeneas ad Africæ littora rejiceretur. — Vers. 5. *Prospicis*, proprie *visitas*, i. e. curas. — Vers. 6. *Deo*. Alii post Septuaginta et Chaldaicum vertunt *Angelis*, inferioribus Elohim, vocemque *עָבַד* intelligunt, alii de *gradu*, alii de *temporis spatio*, vertentes *paulisper*, ad breve tempus, puta dum homo his in terris degit. Sed quum vates manifeste *Gen. I, 26* seq. respiciat, ubi homo Deo similis creatus esse dicitur, « Deo hic antependendum videtur. S. Paulus, *Hebr. II, 7*, Septuaginta sequitur, imo sequi debebat, Judaeos Hellenistas alloquens. — Vers. 9. *Semitas maris*: Cf. Homericum illud: *ἄγχι κλισιάων*.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS VIII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

In finem pro torcularibus, Psalmus David.

Vox *torcularibus* in Hebraeo est *תְּרָבִיבִים* *haggithith*, quae nihil significare videtur, et ideo moderni, qui ita loquuntur, dicunt esse genus instrumenti musici nobis incogniti. At Septuaginta et S. Hieronymus, qui reddiderunt *torcularibus*, legerunt sine dubio, *בְּרִיבִיבִים* *haggeth*, quod significat *torcularia*, et hanc esse veram lectionem dubitare non possumus. Quid autem sit, pro *torcularibus*, difficile est divinare; qui enim intelligunt Ecclesiam, vel martyria, vel crucem Christi, mystice exponunt. Animadverti titulum, pro *torcularibus*, haberi in tribus Psalmis, qui ad amorem Dei praecipue pertinent, videlicet in hoc octavo, qui exorditur a magno affectu: « Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra! » et in octogesimo, qui similiter hortatur ad jubulum spirituale: « Exultate Deo adjutori nostro, jubilate Deo Jacob; sumite Psalmum, et date tympanum, psalterium iocundum cum cithara; » denique in octogesimo tertio, qui plenus est affectu ardentissimi amoris divini: « Quam dilecta tabernacula tua, Domine! concupiscit, et deficit anima mea. Cor meum et caro mea exultaverunt in Deum vivum. » Itaque ex materia horum psalmorum suspicor dici, « pro torcularibus, » quia sunt aptissimi ad exprimendum vinum divini amoris ex cordibus hominum, vel quia cum letitia et cordis júbilo canendi suot, quomodo letari et canere solent, tempore vindemiae, qui de torcularibus ingentem vini copiam exprimit. Fateor tamen me nondum assequi tituli hujus, ut etiam aliorum malthorum, intelligentiam; est igitur argumentum hujus Psalmi, laudatio potentiae, sapientiae et benignitatis Dei, ac praecipue erga genus humanum.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1.

1. DOMINE DOMINUS NOSTER, QUAM ADMIRABILE EST NOMEN TUUM IN UNIVERSA TERRA!

Ex consideratione magnitudinis Dei, rapitur Propheta in admirationem, quod tantus Deus tanti faciat hominem qui est pulvis et cinis, ut eum visitare et ornare plurimis et maximis beneficiis dignatus sit. Illud, *Domine*, in Hebraeo

est *יהוה*, nomen proprium Dei, quod scribitur quatuor litteris, et deducitur ab esse, juxta illud: « Ego sum, qui sum, » quod nomen moderni expriment per vocem *Iehova*; sed Septuaginta interpretes et S. Hieronymus, imo Christus ipse et Apostoli pronuntiare non solebant, sed loco ejus dicebant, *Domine*. Illud autem, *Domine noster*, est in Hebraeo alia vox, *אֲדֹנָי* *Adonai*,

Nomen
ineffabile

no
Christus
ipse pro
summare
solebat.

que proprie *Dominum* significat. Itaque sensus est: *Deus* qui es ipse fons essendi, unde omnia quæ sunt, derivantur, ac proinde *Dominus noster*, id est Dominus rerum omnium es, quam admirabile est nomen tuum in universa terra! id est, gloria tua, sive bona fama nominis tui, diffusa est per omnem terram, cum ingenti admiratione omnium, qui illam considerare satagant. Quod Isaias cap. vi, aliis verbis dicit: « Plena est omnis terra gloria ejus. » Dicit autem nomen Dei esse admirabile, quia tametsi pauci reipsa mirentur, cum pauci sint, qui considerent opera Dei; tamen ipsum nomen est admiratione dignissimum, cum omnes creaturæ assidue laudent Creatorem, ut omnia pulchra opera laudare dicuntur artificem. Et hoc modo plena est omnis terra gloria Dei, quia quidquid est in terra, etiam si minimum quid videatur, potentiam et sapientiam Creatoris infinitam manifestat.

VERS. 2. 2. QUONIAM ELEVATA EST MAGNIFICENTIA TUA SUPER CÆLOS.

Ratio redditur, cur sit tam admirabile nomen Domini in universa terra, quia videlicet magnificentia Dei est altior cælo, id est non capitur cælo; tanta est, ut totus mundus eam capere non possit. Operuit cælos gloria ejus, et laudis ejus plena est terra, inquit Habacuc in Cantico suo, cap. iii. Porro magnificentia virtus est magnitudo principum, qui magnis sumptibus, vel ingentia palatia, aut civitates ædificant, vel maximum numerum famulorum, aut etiam exercitus integros alunt, vel amplissima dona in alios conferunt. Deus autem ædificavit palatium hujus totius mundi, cujus pavementum est orbis terre, et tectum est cælum. Alit autem omnia viventia, quæ sunt innumerabilia; denique donavit Angelis sanctis, qui sunt in maximo numero, et donaturus est hominibus justis, regnum amplissimum, non temporale, sed æternum. Vere igitur magnificentia ejus maxima est.

VERS. 3. 3. EX ORE INFANTUM ET LACTENTIUM PERFECISTI LAUDEM PROPTER INIMICOS TUOS, UT DESTRUAS INIMICUM ET ULTOREM.

Respondet objectioni quæ poterat fieri: si gloria Dei replet orbem terre, et magnificentia ejus elevata est super cælos, unde fit, ut non omnes eam cognoscant et laudent? Respondet inde fieri, quod Deus non dignetur cognosci et laudari a superbis, qui de sua virtute præsumunt; sed ab humilibus et parvulis, juxta illud *Matth. xi*: « Confitebor tibi, Pater, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. » Et hinc valde crescit gloria et magnificentia Dei, cum non cognoscatur, nisi a quibus ipse cognosci voluerit. Potest autem hic versiculus etiam duobus modis intelligi. Primo, ut per infantes et lactentes, intelligantur homines, qui revera comparatione Angelorum sunt veluti infantes et

Qui sunt
infantes
et lacten-
tes?

lactentes, presertim circa intelligentiam rerum divinarum: ergo, inquit, ex ore mortalium hominum perfecisti laudem, revelans eis gloriam tuam « propter inimicos tuos; » id est ad confusionem superbiorum Angelorum; « ut destruas inimicum et ultorem, » id est, ut perdas sapientiam primarii inimici tui, diaboli, et defensoris, sive ultoris ejus, id est agminis Angelorum reproborum, qui illum secuti sunt. Secundo, per infantes et lactentes possunt intelligi homines humiles, et parvuli in oculis suis, et imperiti scientiarum sæcularium, quales fuerunt multi Prophete, et Apostoli, et ingens numerus monachorum, et virginum sanctarum, nec non vere puerorum, qui in tenera ætate adeo perfecte cognoverunt gloriam Dei, et admirabile nomen ejus, ut pro ipso mortem oppetere non dubitaverint. In hoc sensu allegavit Dominus hunc Psalmum in Evangelio: « Nunquam legistis, quia ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem? » *Matth. xxi*. Inimici autem dicuntur sapientes hujus mundi, et defensores ipsorum, qui quamvis Deum cognoverint, tamen non sicut Deum glorificaverunt, ideo insipientes facti sunt, ut Apostolus docet ad *Rom. i*. Quod dicitur, *ut destruas*, in Hebræo est, *ut quiescere facias*; sed sensus est idem. Nam non loquitur Psalmus de destructione persone, sed sapientiam, juxta illud *Isaiæ* cap. *xxix*, ut a D. Paulo citatur: « Perdam sapientiam sapientum; » et illud Apostoli *i Cor. i*: « Stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi. »

4. QUONIAM VIDEO CÆLOS TUOS, OPERA DIGITORUM TUORUM, LUNAM ET STELLAS, QUÆ TU FUNDASTI.

Sanctus David ponit se in numero infantium et lactentium laudantium Deum, quasi dicit: Certo ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem. Nam ego unus ex illis, quippe qui pastor ovium eram, tuas laudes perficam. « Quoniam video cælos tuos, » id est, considerabo attente admirabile illud opus manuum tuarum, et inde laudabo te tanti operis creatorem. Illud, tuos, non est in Græco; tamen est in Hebræo, *שׁיך*, *schameca*, et inde in editionem nostram recte translatum fuit. Cur autem dixerit tuos, declarat dicens, *opera digitorum tuorum*; nec dicit opera brachiorum, sed digitorum, ut ostendat summa facilitate cælos a Deo fuisse conditos; tum quia digitus fuit opera subtilia et pretiosa, ad quæ faciendi ingenium, non labor requiritur. Non meminit solis, sed lune tantum et stellarum, quia tempore nocturno contemplari solebat David, quoniam tempus illud ob quietem contemplationi aptius est. « Media nocte, » inquit *Psalms. cxviii*, « surgebam ad confitendum tibi. » Et alibi, *Psalms. lxxii*: « In matutinis meditabor in te. » Sicut etiam Isaias cap. *lxii*: « Anima mea desideravit te in nocte. » Noctu autem cælum videtur

luna et stellis ornatum. Denique verbum *fundasti*, significat cælos, lunam et stellas ex nihilo creatas, quasi dicit Propheta: Quæ tu a fundamento fecisti, cum antea nihil eorum exlaret.

VERS. 5. 5. QUID EST HOMO, QUOD MEMOR ES EJUS? AUT FILIUS HOMINIS, QUONIAM VISITAS EUM?

Ex magnitudine Dei jam declarata, accedit ad extollendum magnitudinem Dei erga homines. « Quid est, inquit, homo, » quod tu creator cæli et terre dignaris ejus recordari? Quasi dicat: Maximum est hoc beneficium, quod altissimus Deus dignetur meminisse hominis, qui est pulvis et cinis. Quia vero istud recordari in Deo non est simplex memoria, sed est recordari ad benefaciendum, addit explicans: « Aut filius hominis, quoniam visitas eum? » Homo, et filius hominis hoc loco idem significant, nisi forte ponatur hæc distinctio ad significandum beneficia Dei non esse collata in solum primum hominem, qui fuit homo, sed non filius hominis; sed etiam in omnes posteros, qui ita sunt homines, ut sint etiam filii hominum. Visitatio autem significat specialiter providentiam, quam Deus habet erga homines, sed præcipue illum, quem Deus ostendit, cum venit in hunc mundum, et assumpsit humanam naturam, et in terris visus est, et cum hominibus conversatus est. Hæc est proprie visitatio, de qua Zacharias in Cantico, *Luc. i*: « Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit, et fecit redemptionem plebis sue. » Et infra: « Visitavit nos oriens ex alto. » Hæc sane visitatio maxime meretur illam admirationem: « Quid est homo, » etc.

VERS. 6. 6. MINUISTI EUM PAULO MINUS AB ANGELIS, GLORIA ET HONORE CORONASTI EUM, ET CONSTITUISTI EUM SUPER OPERA MANUUM TUARUM.

Hæc duplicem habent sensum, litteralem et allegoricum. Secundum litteralem sensum commemorantur tria beneficia Dei erga naturam humanam: primo quod homo sit conditus a Deo tam nobilis nature, ut non sit inferior Angelis, nisi modicum; deinde, quod sit ornatus gloria et honore præ omnibus aliis inferioribus creaturis, quia sit factus ad imaginem et similitudinem Dei, ratione et libero arbitrio preeditus; denique, quod acciperet preteritatem et dominium in omnia opera Dei, ac presertim in animalia: ideo subiungit.

VERS. 7. 7. OMNIA SUBIECISTI SUB PEDIBUS EJUS, OVES, ET BOVES UNIVERSAS, INSUPER ET PECORA CAMPI.

VERS. 8. 8. VOLUCRES CÆLI, ET PISCES MARIS, QUI PERAMBULANT SEMITAS MARIS.

Per oves et boves intelliguntur omnia animalia domestica; per pecora campi animalia sylvestria, quæ libere vagantur per campos; per aves cæli, et pisces maris, non est dubium quid intelligatur. Illud est notandum in Hebræo post pisces maris, addi in singulari, *perambulans semi-*

tas maris, et in Græco etiam mutari saltem genus: nam post pisces maris habetur in neutro, *perambulans semitas maris*. Sensus igitur est, non solum pisces proprie dicuntur, sed omne perambulans, sive omnia perambulantia semitas maris, id est quidquid movetur in mari, sive sint pisces, sive monstra, sive quid aliud. Jam vero secundum allegoricum sensum, sed certum, et a Deo intentum Apostolo teste, *Hebr. ii*, et *i Cor. xv*, significatur hominem in Christo post illam insignem Dei visitationem, id est Verbi incarnationem, minoratum aliquantulum ab Angelis propter passionem: tunc enim Christus visus est aliquo modo minor Angelis, cum ei apparuerit Angelus de cælo confortans eum, et cum Angeli sunt impassibiles et immortales; Christus autem eo tempore passus et mortuus sit. Absolute autem semper fuit Christus Angelis superior, et omni ex parte superior. Quod apparuit, quando gloria et honore coronatus est, id est per resurrectionem circumdatus undique glorioso et immortalis corpore, et constitutus per admirabilem ascensionem super omnia opera Dei, exaltatus videlicet ad ipsam Patris sui dexteram. Omnia quoque subjecta sunt ei, nulla re excepta, « præter illum, » ut Apostolus ait *i Cor. xv*, « qui subiecit ei omnia. » Res autem illi præcipue subjectæ, sunt primo homines, tam fideles, significati per oves et boves, subdilos et Prælatos, minores et majores, quam infideles, significati per animalia sylvestria; deinde Angeli hominibus superiores significati per aves cæli, quæ in sublime feruntur, et canunt assidue laudes Dei; denique demones hominibus inferiores, significati per pisces maris, qui in imis et profundissimis locis habitant, et muti sunt ad laudes Dei, et luto ac humoribus delectantur. Hæc omnia allegorice variis modis exponi posse docet S. Augustinus in hunc locum; ubi aliam ponit expositionem, quæ apud eum legi poterit. Unum hoc loco addendum est, quod superius commemorandum fuisset: cum Psalmista dicit: « Minuisti eum paulo minus ab Angelis, » non esse in Hebræo nomen Angelorum, quos Hebræi vocant, *מלאכים malachim*, sed *אֱלֹהִים Elohim*, quod interpretari solet Deus, vel *Dii*; sed quia nomen Dei in Scripturis sæpe tribuitur Angelis, et ipsis etiam hominibus, qui aliis presunt, recte Septuaginta Interpretes respicientes sensum Prophete, posterant ab Angelis, et eam interpretationem approbavit Apostolus, *Hebr. ii*.

Christus
Angelis
superior,
et omni
ex parte
major.

9. DOMINE DOMINUS NOSTER, QUAM ADMIRABILE VERB. 9. EST NOMEN TUUM IN UNIVERSA TERRA!

Repetit primam sententiam, ut ostendat illam esse quasi conclusionem, quam in toto Psalmo declarare et approbare intendebat, quasi dicat: Jure igitur, ac merito exclamavi: « Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra! »